

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Rozdział I: Rzeczpospolita

- Rzeczpospolita Polska:
 - jest państwem **jednolitym**,
 - chroni własność i prawo dziedziczenia.
 - Wywłaszczenie jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy jest dokonywane **na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem**.
 - Ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny.¹
- Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do **Narodu**.² Naród sprawuje władzę **przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio**.
- Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej. Przepisy Konstytucji stosuje się **bezpośrednio**, chyba że Konstytucja stanowi inaczej.
- Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.
 - **Władzę ustawodawczą** sprawują Sejm i Senat, **władzę wykonawczą** Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a **władzę sądowniczą** sądy i trybunały.
- Ustrój terytorialny Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia **decentralizację** władzy publicznej.
 - Ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi **z mocy prawa** wspólnotę samorządową.
- W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów **w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony**.
- **Małżeństwo** jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.
- **Spółeczna gospodarka rynkowa** stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej.
- **Podstawą ustroju rolnego państwa** jest gospodarstwo rodzinne.
- Kościoły i inne związki wyznaniowe są **równouprawnione**.
 - Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Kościołem Katolickim określają **umowa międzynarodowa zawarta ze Stolicą Apostolską i ustawy**.
 - Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi określają ustawy uchwalone **na podstawie umów** zawartych przez Radę Ministrów z ich właściwymi przedstawicielami.

Rozdział II: Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela

Zasady ogólne

- **Wolność człowieka** podlega ochronie prawnej.
 - Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane **tylko w ustawie** i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać **istoty wolności i praw**.

1) Pytanie nr 127 na egzaminie w 2023 roku.

2) Pytanie nr 132 na egzaminie w 2024 roku.

- **Wszyscy** są wobec prawa **równi**. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.
- **Nikt** nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.
- **Kobieta i mężczyzna** w Rzeczypospolitej Polskiej mają **równe prawa** w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym.
- Obywatelstwo polskie nabywa się **przez urodzenie** z rodziców będących obywatelami polskimi. Inne przypadki nabycia obywatelstwa polskiego określa ustawa.
 - Obywatel polski **nie może utracić obywatelstwa polskiego, chyba że sam się go zrzeknie.**³
- Podczas pobytu za granicą obywatel polski ma **prawo do opieki** ze strony Rzeczypospolitej Polskiej.
- **Kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej**, korzysta z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji.

Wolności i prawa osobiste

- **Nikt** nie może być poddany eksperymentom naukowym, w tym medycznym, bez dobrowolnie wyrażonej zgody.
- **Nikt** nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych.
- **Każdemu** zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą.
 - **Każdy** zatrzymany powinien być niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania. Powinien on być w ciągu **48 godzin od chwili zatrzymania** przekazany do dyspozycji sądu. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu **24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu** nie zostanie mu doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.
- Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego **pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia**.
- **Każdy**, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma **prawo do obrony** we wszystkich stadiach postępowania.
- **Każdego** uważa się za **niewinnego**, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu.
- **Zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości nie podlegają przedawnieniu.**⁴
- **Każdy** ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.
- Przepadek rzeczy może nastąpić tylko w przypadkach określonych **w ustawie** i tylko na podstawie **prawomocnego orzeczenia sądu**.
- **Nikt** nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby.
- **Każdemu** zapewnia się wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu.
 - **Każdy** może swobodnie opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
 - **Obywatela polskiego nie można wydalić z kraju ani zakazać mu powrotu do kraju.**⁵
 - **Osoba, której pochodzenie polskie zostało stwierdzone zgodnie z ustawą**, może osiedlić się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na stałe.

3) Pytanie nr 134 na egzaminie w 2013 r., pytanie nr 137 na egzaminie w 2017 r.

4) Pytanie nr 126 na egzaminie w 2022 roku.

5) Pytanie nr 135 na egzaminie w 2013 roku.